

Ўзбекистонда sog'liqni saqlash Здравоохранение Узбекистана

Газета 1995 йил октябрь ойидан чиқа бошлаган • www.uzssgzt.uz, info@uzssgzt.uz • 2014 йил 25 апрель • № 16 (985)

Анжуман

ОНКОГЕМАТОЛОГИЯ МАСАЛАЛАРИ МУТАХАССИСЛАР ЭЪТИБОРИДА

Жорий йилнинг 24 апрель куни пойтахтимизда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан “Онкогематология беморлари диагностикаси ва давосидаги янгиликлар ҳамда трансфузиологиянинг долзарб муаммолари”га бағишланган халқаро илмий-амалий конференцияси ўз ишини бошлади.

Конференцияда Россия, Италия, Туркия, Қозоғистон ва мамлакатимиз тиббиёт муассасаларида фаолият юритаётган соҳа мутахассислари иштирок этдилар.

Анжуманда асосан, гемобластоз муаммолари, молекуляр-биологик текширувлар аҳамияти, гемобластозлар терапийаси, гемопоэтик ўзак хужайралар трансплантацияси, геморрагик диатезларнинг диагностикаси, профилактикаси ва давосининг молекуляр асосларига бағишланган масалалар кўриб чиқилди.

Давлатимиз ва Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан республикамиз аҳолисига гематологик ёрдам кўрсатишни тақомиллаштириш ва қон хизмати ривожлантиришга алоҳида эътибор бериб келинмоқда. Айни кунда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Гематология ва қон куйиш илмий текшириш институти мамлакатимизда гематология соҳасининг асосий етакчиси ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 19 сентябрдаги “Соғлиқни сақ-

лаш тизимини ислоҳ қилишни янада чуқурлаштириш ва уни ривожлантириш Давлат дастурини амалга оширишнинг асосий йўналишлари тўғрисида”ги 3923-сонли Фармони ҳамда 2007 йил 2 октябрдаги “Республика тиббиёт муассасалари фаолиятини ташкил этишни тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 700-сонли қарори ижросини бажариш юзасидан мамлакатимиз тиббиёт тизимида ўтган давр мобайнида кўплаб самарали ишлар амалга оширилди.

Айтиб ўтиш жоизки, Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамияти кўллаб-қувватлаши натижасида беғараз кўнгилли қон донорлиги ривожланиши дастури кенг қўлланилмоқда, аҳолининг донорлар тўғрисидаги билимларини ошириш ва жамиятда кўнгилли донорлар сафини кенгайтириш бўйича ҳам ижобий натижаларга эришилмоқда.

– Институт қон куйиш станциясида БМТнинг ривожланиш Дастури ва Глобал Жамғармаларнинг ОИВ профилактикаси лойиҳаси доирасида донорларнинг ва донорликдан четлаштирилган шахсларнинг маълумотлар базаси тузилди, қон

ва унинг компонентларини тайёрлаш, инфекцияларга текшириш билан кечадиган барча жараёнларни ҳисобга оладиган ва техник хатоларни камайтирадиган махсус компьютер Дастури тайёрланди ва татбиқ қилинмоқда. Шунингдек, республиканинг барча ҳудудларида қон ва қон компонентларини тайёрлаш жараёнларига сифат назорати тизимини жорий этиш ҳамда унинг амалиётда қўлланилишига катта эътибор бермоқдамиз. Институтимиз мамлакатимизда гематология соҳасидаги етакчи муассаса ҳисобланиб, бу ерда соҳа мутахассислари тайёрланади, даволаш-диагностика ишлари амалга оширилади, шу билан бирга кўплаб хорижий давлатларнинг етакчи клиникалари ва марказлари билан ҳамкорлик қилиб келинмоқда. Бундан ташқари, тиббиёт муассасамиз юқори технологияли тиббий-генетик ва биотехнологик асбоб-ускуналар билан жиҳозланган ҳамда илмий ходимларни тайёрлаш учун илмий-амалий база бўлиб хизмат қилмоқда. Айтишим мумкин, болалар бўлими болаларда ўткир лимфобласт лейкозларни ташхислаш ва даволаш бўйича Москва-Берлин мультицентр тадқиқот ишларида муваффақиятли иштирок (Давоми 2-бетда).

Тиббиёт ҳафта ичида

25 апрель куни Фарғона вилоятида Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг навбатдаги сайёр хайъат йиғилиши бўлиб ўтади. Унда Фарғона вилояти соғлиқни сақлаш тизимида олиб борилаётган ислохотлар, амалга оширилган ишлар ва келгусидаги режалар, жумладан 2014 йил “Соғлом бола йили” Давлат дастурининг асосий масалалари кўриб чиқилади. Шу билан бирга, “Бирламчи тиббий санитария ёрдами муассасалари фаолиятини тақомиллаштириш масалалари”га бағишланган республика семинари ҳам ўтказилади.

Жорий йилнинг 24-25 апрель кунлари пойтахтимизда “Онкогематология беморлари диагностикаси ва давосидаги янгиликлар ҳамда трансфузиологиянинг долзарб муаммолари” мавзусида халқаро илмий-амалий конференция бўлиб ўтади. Конференцияда гемобластоз муаммолари, молекуляр-биологик текширувлар аҳамияти, гемобластозлар терапийаси, гемопоэтик ўзак хужайралар трансплантацияси, геморрагик диатезларнинг диагностикаси, профилактикаси ва давосининг молекуляр асосларига бағишланган масалалар кўриб чиқилади.

25-26 апрель кунлари Республика ихтисослаштирилган кардиология марказида “Артериал гипертония ва юрак қон-томир касалликлари хавфи муаммолари” мавзусида Европа артериал гипертония жамиятининг маҳорат мактаблари бўлиб ўтади.

25 апрель куни Бухоро шаҳрида ўтказиладиган Ўзбекистон нейрохирургларининг 1-съезидида нейрохирургиянинг долзарб масалалари кўриб чиқилади.

25-26 апрель кунлари Тошкент Врачлар малакасини ошириш институтида ультратовуш диагностикасининг замонавий технологияларига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтади.

Андижон шаҳрида 25-26 апрель кунлари “Болалар хирургияси, анестезиология ва реаниматологияда замонавий диагностика ҳамда даволаш технологиялари” мавзусига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтади.

23-25 апрель кунлари пойтахтимизда “Инновацион ғоялар, технологиялар ва лойиҳалар ярмаркаси” давом этмоқда. Унда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасарруфидаги ихтисослаштирилган марказлар, Тошкент тиббиёт академияси, Тошкент Фармацевтика институти, илмий-текшириш институтлари ўзларининг кўплаб лойиҳалари билан иштирок этмоқдалар.

Хабар

ЯНГИ ШИФОХОНА ИШ БОШЛАДИ

Нукус шаҳар тиббиёт бирлашмасига қарашли марказий шифохонанинг янги биноси фойдаланишга топширилди.

Президентимизнинг 2011 йил 28 ноябрдаги “Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилишни янада чуқурлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори асосида даволаш-профилактика муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Нафақат шаҳар ва туман марказлари, балки энг чекка қишлоқ ва аҳоли пунктларида ҳам замонавий даволаш муассасалари барпо этилиб, маҳалла тиббиёт ходимлари ҳамда зарур тиббий жиҳозлар билан таъминланди. 220 ўринли шифохонада терапия, болалар ва янгидан иш бошлаган туғруқ бўлимлари аҳолига хизмат кўрсатмоқда. Шунингдек, шифохона қошида кўп тармоқли поликлиника фаолияти ҳам йўлга қўйилди.

– Соғлом бола йилида фойдаланишга топширилган янги бинода барча қулайликлар яратилган, – дейди **Нукус шаҳар тиббиёт бирлашмаси бошлиғи Қалбозор Собирова**. – Шифохона ва кўп тармоқли поликлиникада беморларни қабул қилиш ва уларга сифатли тиббий хизмат кўрсатиш учун кенг имкониятларга эга бўлди. Бу ерда 499 нафар шифокор ва 903 нафар кичик тиббиёт ходими самарали меҳнат қилмоқда.

ЎЗА.

Анжуман

ОНКОГЕМАТОЛОГИЯ МАСАЛАЛАРИ
МУТАХАССИСЛАР ЭЪТИБОРИДА

этомқда, протокол даволаш орқали яхши натижаларга эришилди, 80 фоиз беморлар ремиссияга чиқишига ва болаларда яшаш муддати узайишига эришилди. Гемофилияга чалинган беморларни даволаш ва ташхис қўйиш бўйича Бутунжаҳон гемофилия федерацияси, "Ново Нордиск" Гемофилия фонди ўртасида ҳамкорлик алоқалари ўрнатилган. Тизимнинг бирламчи бўлини учун Виллебранд ва гемофилия касаллиги бўлган беморларни текшириб, ихтисослашган гематология марказларига юбориш ва у ерда даволанишни давом эттириш мезонлари белгилаб олинган, — дейди **Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Гематология ва қон қуйиш илмий-текшириш институти директори, тиббиёт фанлари доктори Аълонур Саидов.**

— Таъкидлаш жоизки, 2004 йилдан бошлаб сурункали миелолейкоз беморларини даволаш бўйича GIPAP халқаро дастури амалга оширилмоқда ва бу дастур бўйича "Гливек" препаратининг қўлланилиши сурункали миелолейкоз беморларни даволашда юксак натижаларини бермоқда. Мазкур препарат беморларнинг узок яшаб қолишларини таъминламоқда. Ҳозирги кунда республика бўйича 670 нафарга яқин сурункали миелолейкоз касалига чалинган беморлар ушбу дастур доирасида "Гливек" препаратини бепул олмақдалар. Шу билан бирга институт "Қон ўрнини тўлдирувчи эритма — Янтаропротейн", "Қон ўрнини тўлдирувчи эритма — Биогемодез" каби патентларга эга.

Институтнинг яна бир муваффақиятларидан бири — бу халқаро фан ва амалиёт ютуқларига мос келувчи лейкозларни ташхислаш ва даволашни амалга ошириш мумкин бўлган онкогематология марказининг қурилиши, гемопоэтик ўзак хужайраларни кўчириб ўтказиш Маркази, тиббий-генетика Марказининг ташкил этилишидир. Гемопоэтик ўзак хужайраларини кўчириб ўтказишга ишлатиладиган асбоб анжомлар олиниб, айна пайтда клиникада гемопоэтик ўзак хужайраларини кўчириб ўтказиш маркази очилди ва фаолият

(Давоми. Боши 1-бетда).

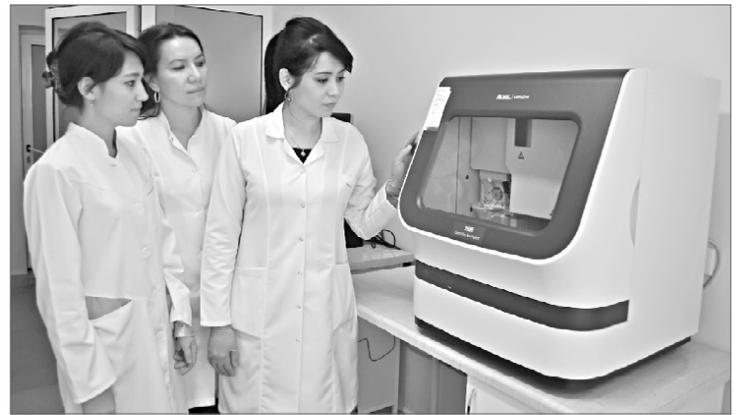
юритмоқда. Асосий режаларимиздан яна бири — бу инсон гемопоэтик ўзак хужайраларини кўчириб ўтказиш бўйича илмий-амалий ишларни кенг йўлга қўйишдир. Айтиш мўҳимки, тажрибали мутахассисларимиз томонидан 3 та "Миелом касаллиги" ташхиси аниқланган беморларга аутологик гемопоэтик ўзак хужайралари самарали кўчириб ўтказилди. Айни кунларда мутахассислар навбатдаги 3 та миелом касаллиги ташхиси аниқланган беморларга аутологик гемопоэтик ўзак хужайралари кўчириб ўтказилиши жараёни амалга оширилмоқда. Келажақда миелом касаллиги билан бир қаторда бошқа турдаги гематологик касалликларни аниқланган беморларга ҳам ауто ва аллотрансплантация қилиш режалаштирилган. Институтимизда гематология ва трансфузиология бўйича бир қатор грант лойиҳалари бажарилмоқда, — дейди **Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Гематология ва қон қуйиш илмий-текшириш институти директорининг илмий ишлар бўйича ўринбосари Азиза Маҳмудова.**

Дилором СУЛЕЙМАНОВА,
Гематология ва қон қуйиш илмий-текшириш институтининг камқонлик маркази бошлиғи,
Соғлиқни сақлаш вазирлигининг болалар бош гематологи, тиббиёт фанлари доктори:

— Бугунги ўтказилаётган анжуман асосан лейкоз касалликлари, уларни даволаш ва олдини олиш чора-тадбирлари ҳамда мавжуд муаммоларни ҳал этиш масалаларига бағишланди. Мазкур илмий-амалий анжуман ҳар йили ўтказиб келинади. Анжуман доирасида муҳим мавзуларга эътибор қаратилди. Айтиш мўҳимки, ҳозирги пайтда лейкоз

касалликларини аниқлаш, тўғри ташхис қўйиш ва даволашда катта янгиликлар мавжуд. Ушбу касалликларни даволашда молекуляр генетик усуллар бутун дунё миқёсида қўлланилмоқда. Бундай усулларнинг афзалликлари шундаки, ташхислар тўғри аниқланиб, даво муолажалари самарали натижа бермоқда. Демак дунё бўйича, даволаш натижалари 90 фоизга етаётганлиги ҳамда айрим лейкозларнинг тузалиб кетаётганлиги таъкидланмоқда. Шу жумладан, бизнинг институтда ҳам бу усуллар

Шерали НУРМАТОВ,
Қашқадарё вилояти Қон хизмати маркази бош врач, тиббиёт фанлари номзоди,
Барот НОРМУРОДОВ,
Навоий вилояти Қон қуйиш станциясининг бош врач:

— Марказларимиз жаҳон стандартларига мос тарзда замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан таъминланган. Асосий мақсадимиз, беғараз донорлар сонини кўпайтириш, қон хавфсизлигини таъминлаш ва қон заҳирасини тайёрлашга қаратилган. Марказларимиз марказлашган ҳолда ҳамма текширувлар марказнинг ўзида ўтказилиб, қоннинг таркибий қисмлари ажратилиб, тиббиёт муассасаларига тарқатилади. Айниқса, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва институт томонидан қон тайёрлаш ва уни қайта ишлаш учун ишлатиладиган бир маталик пластик идишларнинг таъмин этилганлиги ишлар сифатини оширмоқда. Бир сўз билан айтадиган бўлсак, қон топширувчи донор ҳамда олувчилар учун қон хавфсизлиги таъминланган. Реактивларимиз етарли. Бўлиб ўтаётган ушбу анжуманда Гематология ва трансфузиология ҳамда қон хизматлари бўйича тажрибали мутахассислар томонидан маърузалар қилинди. Муҳим мавзу доирасида ўтказилган юқори савиядаги ушбу анжумандан керакли маълумотларни олишга ва фаолиятларимизда қўллаш имкониятига эга бўлдик.

қилаётган лейкоз билан оғриган болалар даволанишади. Юқорида айтиб ўтганимдек, уларга ташхисни тўғри қўйиш учун молекуляр-генетик текшируви ўтказилади. Бўлим ходимлари барча хорижий давлатларнинг етакчи клиникалари билан ҳамкорликда иш олиб бормоқдалар. Ҳозирги кунда даволанаётган болаларнинг 80 фоизи ремиссияга чиқишига муваффақ бўлинди. Бугунги кунда вилоятларда бош гематологлар ҳам иш олиб бориб, назоратда турган беморларни ўз вақтида текширувдан ўтказиш, тўғри ташхис қўйиш ишларини йўлга қўймоқдалар. Институтимизда ҳар йили 4-5 марта маҳорат мактаблари ташкил этилиб, ҳудуддаги гематологлар тақлиф этилади. Тажрибали мутахассислар томонидан долзарб мавзуларда маърузалар қилинади, фикр ва мулоҳазалар ўртага ташланади. Бўлиб ўтаётган ушбу анжуманда кўплаб тақлифлар киритилиб, фикр ва мулоҳазалар билдирилди.

Шу ўринда айтиш мўҳимки, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Гематология ва қон қуйиш илмий-текшириш институтида инсон саломатлиги йўлида амалга оширилаётган самарали натижалар ҳам таъкидлаб ўтилди. Шу билан бирга мавзу доирасида муҳим масалалар ҳам муҳокама қилинди.

Ибодат СОАТОВА.
Суратлар муаллифи **Анвар САМАТХОДЖАЕВ.**

Бугунги кунда республикада 2000 дан ортиқ юридик шахслар тиббий фаолиятга лицензия олиб, халқимиз саломатлиги йўлида хизмат қилиб келмоқдалар.

Алоҳида айтиш керакки, аҳоли саломатлигини тиклашда хусусий секторда меҳнат қилаётган тиббиёт ходимларининг ҳам ўз ўрни бор. Бунга давлатимиз томонидан хусусий тиббиётнинг ривожланиши учун яратиб берилаётган қатор омиллар сабаб

бўлмоқда. Сўнгги 5 йил ичида мамлакатимизга жуда кўплаб юқори технологияли тиббий асбоб-ускуналар кириб келди. Фаолият юритаётган хусусий тиббиёт муассасаларининг асосий техник базаси янгиланди.

Маълумки, "Соғлом бола йили" Давлат дастури ижроси-

ни таъминлаш борасида шу йилнинг март ойида Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан ташкил этилган "Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин" шiori остида ўтказилган соғломлаштириш ҳафталиги самарали кечиб, халқимиз бундай эътибор ва ғамхўрликдан

мамнун бўлдилар.

Ушбу хайрли ижтимоий тадбирнинг мантикий давомийлигини ҳамда "Соғлом бола йили" Давлат дастурининг ижросини таъминлаш мақсадида хусусий тиббиёт муассасалари шу йилнинг 26 апрел куни "Соғлом авлод — юрт келажаги" шiori

ри остида юқори технологияли диагностика ускуналари ёрдамида аҳолини бепул чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказишни режалаштирдилар.

Юртимиз аҳолисини ушбу акцияда фаол иштирок этишларига истак билдириб қоламиз.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тиббий фаолиятни лицензиялаш бўлими.

Акция

СОҒЛОМ АВЛОД — ЮРТ КЕЛАЖАГИ

ФАОЛИЯТЛАР ҲАМКОРЛИГИДА

инсон саломатлиги асосий омил

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Саломатлик-3» лойиҳаси ҳамда Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти ҳамкорлигида «Аҳоли орасида юқумсиз касалликларнинг олдини олиш» мавзусига бағишланган ўқув семинари бўлиб ўтди. Унда ЖССТ эксперти Шанти Мендис «Саломатлик-3» лойиҳаси координатори ва маслаҳатчилари, умумий амалиёт шифокорларини тайёрлаш кафедраси ва ўқув маркази ўқитувчилари ҳамда мазкур мавзу доирасида тажриба асосида олинган Фарғона ва Қашқадарё вилоятларининг лойиҳа доирасидаги мутасадди раҳбарлари иштирок этдилар.

Семинардан кўзланган мақсад аҳоли орасида юқумсиз касалликларнинг олдини олишда тарғибот ишларини кучайтириш ва бунинг баробарида оилаларда соғлом турмуш тарзига риоя қилиш масалаларига қаратилди. Халқимиз орасида юқумли касалликлар ибораси кўп ишлатилиб, бундай

хасталиклардан эҳтиёт бўлишга ҳаракат қиламиз. Лекин юқумсиз касалликларга жиддий эътибор беравермаймиз. Юқумсиз касалликлар сирасига юрак қон-томир, саратон, қандли диабет, нафас олиш аъзоларининг сурункали хасталиклари киради. Таъкидлаш муҳимки, юқумсиз касалликларнинг катта гуруҳини умумий хатарли омиллар бирлаштиради. ЖССТнинг баҳолашича, Европа мамлакатларида юқумсиз касалликларнинг 60 фоизини қуйидаги омиллар ташкил қилади: қон босими ошиши (12,8%), чекиш (12,3%) ва ичкиликбозлик (10,1%), қонда холестерин миқдори ошиши (8,7%), ортиқча вазн (7,8%), сабзавот ва меваларни етарли даражада истеъмол қилмаслик, фаол жисмоний ҳаракатга бўлмаслик (3,5%).

Ўқоридаги фикрларга янада ойдинлик киритиш мақсадида мазкур семинар иштирокчилари билан суҳбатлашдик.

Шанти МЕНДИС,
Жаҳон соғлиқни сақлаш
ташкilotи эксперти:

– Юқумсиз касалликлар бутун дунё бўйича мутахассисларни ташвишлантираётган глобал муаммага айланмоқда. Табиийки, кейинги йилларда дунё миқёсида қон босимининг ошиши кўпроқ ёшларда учрамоқда. Юрак касалликлари ва нафас олиш органларининг сурункали хасталиклари кўпайиб, қандли диабет, ўсма касалликлари кўпроқ 40 ёшдан кейинги даврда кузатиламоқда. Бу албатта, барчамизни ташвишга солади. Жаҳон экспертлари томонидан юқорида келтирилган ва бошқа юқмайдиغان касалликлар юқумсиз касалликлар гуруҳига киритилган. Бу гуруҳ касалликлари бутун жаҳонда ўлим ҳолатининг асосий қисмини ташкил қилади. Шу ўринда таъкидлаш муҳимки, ЖССТнинг маълумотларига қараганда, 2008 йилда дунёда юз берган 57 миллион ўлим ҳолатидан 36 миллионининг сабабини (63%) юқумсиз касалликлар ташкил этган. Бундан ташқари, бутун дунёда бу касалликлардан ўлим ҳолатлари келгусида яна кўпайиши кутилмоқда. Бугун-

ги кунда ЖССТ юқумсиз касалликлар бўйича 194 та давлат билан ҳамкорликда иш олиб бормоқда. Семинарда асосий эътибор юқорида тилга олиб ўтилган юқумсиз касалликларнинг келиб чиқиш сабабларига қаратилди. Юқумсиз касалликлар кўрсаткичи Ўзбекистонда

фатида танладик. Айти кунда ушбу вилоятлар аҳолиси ўртасида ҳолатни ўрганиш жараёни бошлаб юборилган. Ишнинг муҳим қисмини бирламчи тизимдан бошлаш режалаштирилган. Ўйлайманки, бундай иш олиб бориш албатта кутилган натижаларни беради.

Тўйчибой САРИМСОҚОВ,
Фарғона вилояти соғлиқни
сақлаш бош бошқармаси
бошлигининг биринчи
ўринбосари:

айрим мамлакатларга қараганда паст. Шунинг учун ҳам мамлакатингизда бундай касалликларнинг олдини олиш, даволаш ва тарғибот ишлари яхши йўлга қўйилган. Юқумсиз касалликлар асосан чекиш, ичкиликбозлик, тўғри овқатланмаслик ва соғлом турмуш тарзига риоя қилмаслик натижасида юзага келади. Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Саломатлик-3» ва Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти ҳамкорлигида юқумсиз касалликларнинг келиб чиқиш сабабларини ўрганиш ва уларнинг олдини олиш мақсадида Фарғона ва Қашқадарё вилоятларини тажриба майдони си-

– Ўтказилган ушбу семинар юқумсиз касалликларнинг барча турларига қаратилган бўлиб, ЖССТ экспертлари ва иштирокчилар томонидан долзарб мавзулар бўйича маърузалар қилинди. Шунингдек, қандли диабет, саратон, юрак қон-томир касалликлари, нафас олиш аъзоларининг сурункали ҳолатлари чуқур таҳлил қилиниб, аҳоли орасида тарғибот ишларини қандай олиб бориш ва бунинг баробарида бирламчи тизим йўналишида ушбу касал-

ликлар белгиларини аниқлаш, тўғри ташхис қўйиш масалалари атрофича муҳокама қилинди. Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Саломатлик-3» лойиҳаси ва Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг ҳамкорлигидаги келишувига асосан, Фарғона вилояти ҳам тажрибага киритилганлиги бирламчи тизимдаги иш фаолиятлари янада изчиллик билан олиб борилишига замин яратади, десам янглишмайман. Семинардаги хулосавий фикрларга қараганда, аҳоли орасида ичкиликбозлик, чекиш ва зарарли одатлардан ҳоли бўлиш, шунингдек, тўйиб овқатланмаслик, асабий ҳолатларга берилмаслик ҳамда тиббий йўналишдаги тарғибот ишларини кучайтириш юқумсиз касалликларнинг олдини олишда муҳим аҳамият касб этишини кенг омма тушуниб етиши зарур. Шу кунларда вилоятимизнинг Ёзёвон тумани аҳолиси орасида тушунтириш ишлари мунтазам тарзда олиб бориламоқда. Бу иш бугун ёки эртага эмас, балки доимий олиб борилиши халқимиз саломатлигини муҳофаза қилишда муҳим аҳамият касб этади.

Чори ҲАҚБЕРДИЕВ,
Қашқадарё вилояти
соғлиқни сақлаш
бошқармаси

**«Саломатлик-3» лойиҳаси
вилоят бюроси директори:**
– Бўлиб ўтган мазкур семинар доирасида юқумсиз касалликларнинг келиб чиқиш сабаби ва уларнинг олдини олиш масалаларига катта эътибор берилгани, бу аҳоли орасида кўпайиб бораётган юрак қон-

томир, нафас олиш аъзоларининг сурункали, қандли диабет, саратон ва вазн ошиш касалликларининг муҳим жиҳатларига қаратилгани фойдадан ҳоли бўлмади. ЖССТ эксперти Шанти Мендиснинг семинар доирасидаги маърузаси ҳамда Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларида келтирилган мисоллар асосида хулоса қиладиган бўлсак, юқумсиз касалликларни аниқлаш ва уларга тўғри ташхис қўйишни, авваламбор, бирламчи тизим фаолиятида бошлашимизга тўғри келади. Экспертнинг таъкидлашича, бошқа давлатларга қараганда мамлакатимизда бу касалликлар бўйича ўсиш даражаси юқори эмас, лекин бу борадаги ишлар хотиржамликка берилиш учун асос бўла олмайди. Юқумсиз касалликларнинг сабабини янада чуқур ўрганиш мақсадида вилоятимизнинг Нишон, Косон, Қамаш ва Шаҳрисабз туманлари танлаб олинди. Маълумки, бундай касалликларни аниқлашда STEPS воситаси мавжуд бўлиб, бу юқумсиз касалликлар хатарли омиллари даражасини баҳолайди ҳамда уларнинг босқичма-босқич мониторинг қилинишини таъминлайди. Семинар давомида касалликларнинг олдини олишда аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, санитария-гигиена қоидаларига эътибор бериш, жисмоний фаоллик, тўғри овқатланиш ва зарарли одатлардан сақланиш муҳимлигини англаб етдик.

Албатта, бундай мақсадли вазибаларда нафақат тиббиёт ходимлари, балки кенг жамоатчилик фаол иштирок этса, жамият тараққиётига ўз хиссамизни қўшган бўламиз.

Узлуксиз касбий таълим

КАСБИЙ МАҲОРАТНИ
ОШИРУВЧИ МАШҒУЛОТ

Давлатимиз томонидан мамлакатимиз тиббиёт тизимига берилаётган эътибор туфайли шифо масканлари замон талаблари даражасида қад кўтариб, сўнгги русумдаги янги технологиялар билан таъминланди. Шунинг билан бирга, кадрлар масаласига катта эътибор қаратилиб, соҳа мутахассисларининг билим ва тажрибасини ошириш мақсадида малакавий ўқишлар ҳамда касбий таълим жараёнлари узлуксиз тарзда олиб борилмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республи-

каси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда "Саломатлик-3" лойиҳаси доирасидаги касбий таълим йўналишидаги семинарларнинг олиб борилаётганлиги умумий амалиёт шифокорларининг янада чуқур билим ва тажрибага эга бўлишлари, ўз устларида ишлашларига замин яратмоқда. Бир сўз билан айтганда, бирламчи тизимда ишлар қамрови кенгайганлиги сабабли, соҳа мутахассисларини жойларда ўқитиш учун тренерлар тайёрлаш муҳимлигини вақтнинг ўзи кўрсатмоқда.

Шундай экан, "Саломатлик-3" лойиҳасининг навбатдаги режасига асосан, тиббиётнинг 9 та йўналиши, яъни "Педиатриянинг долзарб муаммолари", "Терапиянинг долзарб муаммолари", "Умумий амали-

пунктларида фаолият юритаётган 30 нафар умумий амалиёт шифокорлари «Педиатриянинг долзарб муаммолари» мавзуси бўйича тренерликка тайёрланди. Хизмат сафари давомида "Умумий амалиёт шифокори

молари" ўқув-семинарида 30 нафар тренер тайёрланиб, улар ўз худудларидаги умумий амалиёт шифокорларига мазкур мавзу бўйича уч кунлик ўқув-семинари ташкил этиб, мавзу доирасида дарс жараёнини олиб бора-

ёт шифокорлари амалиётида репродуктив саломатлик", "Антенатал парвариш, туғруққача бўлган ҳолат", "ЛОР касалликларига долзарб муаммолар", "Офтальмологиядаги долзарб муаммолар", "Эндокринологиядаги долзарб муаммолар", "Онкологиядаги долзарб муаммолар" бўйича жорий йилнинг март ойдан бошлаб ҳар бир йўналиш бўйича бир ҳафтадан ўқув семинари бошланиб, унда Тошкент шаҳри ва вилоятнинг кўп тармоқли марказий ва оилавий поликлиникалари ва қишлоқ врачлик

амалиётида педиатриянинг долзарб муаммолари" мавзусига бағишланган ўқув-семинарида бўлиб, иштирокчилар билан суҳбатлашдик.

Маъмура ЮСУПОВА,
"Саломатлик-3" лойиҳаси
маҳаллий маслаҳатчиси:

– Ўтказилаётган ушбу ўқув-семинар тиббиётнинг 9 та йўналишида навбатма-навбат (бир ҳафта давомида) олиб борилади. Ўқиш жараёнида иштирокчилар тренер қилиб тайёрланади. Илк бор бошланган "Умумий амалиёт шифокори амалиётида педиатриянинг долзарб муам-

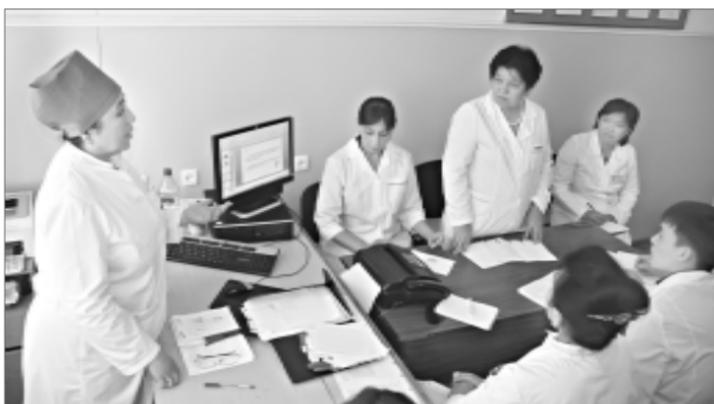
миз шу зайлда давом этаверади. Тайёрланган тренерларнинг иш фаолиятини баҳолаш учун лойиҳанинг махсус гуруҳи тuzилган бўлиб, улар иши ҳам мониторинг қилинади.

Умсина ҲОЖИЕВА,
Янгийўл тумани "Гулбахор"
қишлоқ врачлик
пункти умумий амалиёт
шифокори:

– Ушбу ўтказилаётган ўқув-семинари ҳар биримиз учун педиатрия йўналишида чуқур маълумотлар берди. Айниқса, Тошкент врачлар малакасини ошириш институти педиатрия кафедраси ўқитувчиси Эътибор Наза-

рова, Тошкент тиббиёт академияси қошидаги умумий амалиёт шифокорларини тайёрлаш ўқув маркази ўқитувчиси Абдуқодир Жалилов, Тошкент педиатрия институти қошидаги умумий амалиёт шифокорларини тайёрлаш ўқув маркази ўқитувчиси Дилбар Мавлоноваларнинг олиб борган дарс жараёнлари 0-5 ёшгача бўлган болалар саломатлиги ва уларда кечаётган касалликлар ҳамда хасталикларни бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисидаги машғулотлари билим ва тажрибамизни янада оширди. Жумладан, тақдирот усуллари, интерфаол ўйинлар, сахна кўринишлари асосида олиб борилган жараёнлар ҳар бир тренернинг билим доирасини оширишда муҳим аҳамият касб этди десам, хато қилмайман. Бундан ташқари, "Саломатлик-3" лойиҳаси томонидан тақдим этилган "Умумий амалиёт шифокорлари учун амалий кўникмалар" тўплами ҳамда "Умумий амалиёт шифокорлари кўлланмаси" китоби дарс жараёнларида унумли фойдаланишимизда катта ёрдам берди. Ўқув-семинарини тугатгач, КВП ҳамда худудимиздаги барча умумий амалиёт шифокорларига олган билим ва кўникмаларимни тренер сифатида ўргатиб бораман.

ШИФОКОР ДОИМО ИЗЛАНИШИ КЕРАК

Раъно КАРИМОВА,
Тошкент шаҳри Сирғали туман кўп тармоқли марказий
поликлиникаси умумий амалиёт шифокори (тренер):

– Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда "Саломатлик-3" лойиҳаси доирасида ташкил этилган "Педиатриянинг долзарб муаммолари"га бағишланган ўқув семинарида иштирок этиб, ушбу йўналиш бўйича янада чуқур маълумот-

ларга эга бўлдим. Ўтказилган машғулотар жаҳон стандартларига асосланган бўлиб, педиатриянинг муҳим мавзулари қамраб олинди. Айниқса, болаларда кечаётган юқумли касалликлар, бўй ўсиши, вазни, нутқ ривожланиши ва гўдакларни

кўкрак сути билан боқиш каби мавзуларга кенг тўхталиб ўтилди. Марказий поликлиникамиз ва унинг филиали, шунингдек, туманимиздаги 10-11-оилавий поликлиникаларнинг умумий амалиёт шифокорларини ўқитиш жараёнини бошладим. Тингловчилар сони 115 нафардан ортиқ бўлганлиги сабабли, уларни гуруҳларга бўлиб, уч ой ичида икки нафар тренер дарс олиб борамиз. 21-23 апрель кунлари 16 нафар умумий амалиёт шифокорини юқоридаги мавзу доирасида ўқитдим. Тингловчилар билим доирасини ҳар томонлама бойитиш мақсадида семинарни қизиқарли тарзда олиб боришга ҳаракат қилдик. Айниқса, савол-жавоб тарзида ўтказилган машғулотда иштирокчилар ўз касби бўйича маҳоратга эга эканлигини кўрсата олди. Ўқиш тугагач, икки ойдан сўнг мутахассислар фаолияти мониторинг қилинади. Унда 112-амбулатор картада беморнинг

қабул қилиниши, касаллик ташҳиси, ўтказилган ва буюрилган даво муолажалари ёзиб қўйилади. Бунда асосан врач тактикаси тўғри қўлланилиши керак. Давлатимиз томонидан касб маҳоратимизни ошириш учун барча шароит ва имкониятлар яратилаётган экан, булардан оқилона фойдаланиб, "Соғлом бола йили" Давлат дастури ижросини

амалга оширишда фаоллик кўрсатишимиз зарур. Айни кунларда республика миқёсида ўтказилаётган чуқурлаштирилган тиббий кўрик марказий поликлиникамизда ҳам изчиллик билан олиб борилмоқда. Шу ўринда айтиш жоизки, аҳоли ўртасида тиббий саводхонлик, ўз соғлигига бўлган эътибор ниҳоятда ошган.

Узлуксиз касбий таълим НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЁТ БИРЛИГИ

Гулнора ИБОДОВА,
Тошкент врачлар
малакасини ошириш
институтини бошқарув юқумли
касалликлар кафедраси
мудир, профессор:

– Кафедрамиз Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Эпидемиология ва микробиология илмий-текшириш институти биносида жойлашган бўлиб, тингловчиларга 5 нафар мутахассис, шулардан 2 нафар профессор, 2 нафар ассистент ва 1 нафар доцентлар дарс ўтишади. Тингловчилар тахсил олишлари учун керакли шароитлар мавжуд. Кафедрамизда республика соғлиқни сақлаш тизимида фаолият юритаётган юқумли касалликлар мутахассислари, умумий амалиёт шифокорлари, педиатрлар, шунингдек, тор мутахассисликлар бўйича ре-

умумий амалиёт шифокорлари малакасини ошириш ва тайёрлаш кафедраси ҳамда ўқув марказлари ўқитувчиларини “Бирламчи тизимда юқумли касалликларнинг долзарб муаммолари” бўйича бир ҳафталик ўқув курсида тажрибали мутахассисларимиз юқумли касалликлар бўйича дарс ўқишиб, уларни малакаларини оширмоқдалар. Билим ва тажрибасини бойитиб кетаётган соҳа йўналишидаги врачлар жаҳон стандартларига жавоб берадиган тиббий кўникмаларга эга бўлмоқдалар.

Хайдаржон ХАМРОҚУЛОВ,
Андижон Давлат тиббиёт
институтини бошқарув

ниматолог, невропатолог, акушер-гинеколог ва хирурглар ҳам малака оширишади. Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва “Саломатлик-3” лойиҳаси тақлифига кўра республикамиздаги 5 та тиббиёт олийгоҳлари қошидаги 14 та

малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш кафедраси доценти, тиббиёт фанлари номзоди.

– Кейинги йилларда бирламчи тиббиёт тизимига берилаётган эътибор инсонлар соғлиги-

ни янада мустақамлашда асосий ўринга эга бўлмоқда. Айниқса, бу борада ишлар самардорлигини ошириш кўпроқ тиббиёт ходимлари билим ва касбий маҳоратига боғлиқ бўлаётганлиги сир эмас. Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда “Саломатлик-3” лойиҳаси ҳамкорлигидаги ўқув семинарлари ва узлуксиз касбий таълим жараёнларининг мунтазамлиги шифокор ва ҳамширалар ўз устида мукамал ишлашига кенг имконият яратиб бермоқда. Ўқув марказларининг профессор ўқитувчилари бир ҳафтадирки, Тошкент врачлар малакасини ошириш институти юқумли касалликлар кафедрасида соҳа йўналиши бўйича малака оширмоқдамиз. Ўтилаётган дарслар кўпроқ мавсумий касалликларга хос бўлиб, кафедра ходим-

лари томонидан қизиқарли мисоллар, фильмлар намоиши орқали олиб борилмоқда. Айниқса, бир дарс жараёнида грип касаллиги тўғрисида жуда кўп маълумотга эга бўлдик. Жумладан, унинг турлари ҳар хил бўлиб, асорати ўта хавfli эканлигини фильмлар орқали томоша қилдик. Бундан ташқари, болаларда оғир кечадиган диарея касаллигининг таснифи, унинг олдини олиш чора-тадбирлари бўйича ҳам муҳим кўникмаларга эга бўлдик. Ўтилаётган ҳар бир мавзунинг қамрови кенг бўлиб, маълумотлар базаси катта. Эндликда бундай назарий ва амалий билимларни УАШлар бирламчи тизимда қўлласалар, юқумли касалликларнинг олдини олишга эришган бўламиз.

МАҚСАДЛАР МУШТАРАКЛИГИ

аҳоли саломатлигини муҳофаза қилишдир

Жорий йилнинг апрель ойида Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва “Саломатлик-3” лойиҳаси томонидан ташкил этилган “Катталар аудиториясини ўқитиш тамойиллари” семинар-тренинги Тошкент шаҳрининг тиббиёт муассасаларида фаолият олиб бораётган ҳамширалар иштирокида бўлиб ўтди.

– Семинарнинг асосий ширалар узлуксиз касбий таълимни ривожлантириш, билим

да ҳамширалар иши асосий кўникмалари”, “5 ёшгача болаларнинг ўсиш ва ривожланиш мониторинги”, “Бемор болалар парвариши ва оналарга маслаҳат” мавзуларида семинар-тренинглари ташкил этилди. Бу семинарларда қатнашган ҳамширалар олган билим ва кўник-

та туманидаги етакчи ҳамширалар орасидан маҳаллий тренерлар тайёрлаш ва улар томонидан ҳар бир тумандаги ҳамшираларни узлуксиз касбий таълим билан қамраб олишдан иборат бўлди. Семинардан сўнг бу тренер ҳам-

ва кўникмаларини ошириш мақсадида ўз туманларидаги 2000 дан ортиқ оила патронаж ҳамширалари учун “Шахслараро мулоқот кўникмалари”, “Кўкрак сути билан боқиш”, “Репродуктив саломатлик ва бехатар оналик”, “Бирламчи тиббий тизим-

маларини аҳоли билан ишлаганда қўллайдилар. Бу ўтказилган семинар-тренинглари аҳолига кўрсатилмаётган тиббий хизмат сифатини ошишига ёрдам беради, – дейди “Саломатлик-3” лойиҳаси Тошкент шаҳри бюроси директори

Лола Саиджонова.

– Семинарнинг кенг аудиторияда ўтказилганлиги ҳар бир етакчи ҳамшира учун катта маънавий вазиқасини ўтади. Тингловчилар кўпгина маълумотларга эга бўлиб, аҳоли саломатлигини тиклаш, тиббий маданияти-

ни ошириш, соғлом ва баркамол авлодни шакллантириш ишларига ўз хиссаларини қўшган ҳолда тиббиёт тизимини жаҳон стандартларига тенглаштиришда астойдил хизмат қиладилар, – дейди “Саломатлик-3” лойиҳаси маслаҳатчи-трениери **Дилрабо Урунова.**

– Бўлиб ўтган ушбу семинар олдимишга қуйидаги, яъни тиббий билим ва кўникмаларимизни бойитиш, аҳолига тиббий хизмат сифатини ошириш ҳамда ҳар бир ҳамшира хонадонларга яқин кириб боришини таъминлаш вазифаларини юқлади, – дейди Тошкент шаҳар Олмасор туман тиббиёт бирлашмаси бош ҳамшираси Турсуной Обидова.

Юқоридаги мақсадлар муштараклиги аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш ва жамиятимиз раванқига муносиб ҳисса қўшишдан иборатдир.

ФАРЗАНДЛАР САЛОМАТЛИГИ - МИЛЛАТ БОЙЛИГИ

Умида ДАВРОНОВА,
Тошкент шаҳри Бектемир туман кўп тармоқли
марказий поликлиникаси умумий амалиёт
шифокори (педиатр, тренер):

– Ўн уч йиллик фаолиятим давомида тиббиётнинг чуқур фан эканлигига амин бўлиб келмоқдаман. Албатта, бунинг учун ҳар бир шифокор ва ҳамшира ўз устида доимий ишлаб, билим ва тажрибасини ошириб бормоғи лозим экан. Эътироф этишим керакки, мустақиллигимизнинг илк кунлариданоқ давлатимиз то-

монидан тиббиёт тизимига катта эътибор қаратилганлиги ҳамда тиббиёт ходимлари меҳнатини қўллаб-қувватлаш бугунга келиб ўзининг муҳим самараларини бермоқда. Айниқса, салоҳияти ва касбий маҳорати бўйича шифокорларимизнинг энг ноёб мураккаб операция жараёнларини муваффақиятли амалга ошираётганликла-

ри албатта қувонарли ҳолдир. 2000 йилда Тошкент педиатрия тиббиёт институти тугатиб, умумий амалиёт шифокори мақоми билан фаолият бошладим. Бундай лавозимда ишлаш учун тиббиётнинг сир-саноатларини чуқур билиш ҳамда доимий изланишда бўлиш муҳимлигини иш жараёнимда янада англаб етдим. Соҳа мутахассис учун ўз вақтида малака ошириш ва узлуксиз касбий таълим жараёнлари ўқув семинарларида фаол иштирок этишимиз, касбимизнинг нақадар масъулиятли эканлигини кўрсатди. Жорий йилнинг март ойида "Саломатлик-3" лойиҳаси томонидан ташкил этилган бир ҳафталик ўқув семинарида тажрибали мутахассислар иштирокида "Умумий амалиёт шифокорлари фаолиятида педиатриянинг долзарб муаммолари" мавзуси бўйича янада чуқур билим ва тажрибаларни эгаллаб тренер бўлдик. Эндиликда ўрганган билимларимни поликлиника-мизда фаолият олиб бораётган 16 нафар УАШга 3 кунлик ўқув семинари давомида дарс машгулотлари олиб боришни режалаштирганман. 21-23 апрель кунлари 1-гурӯҳда 8 нафар

УАШга "Педиатриянинг долзарб муаммолари" бўйича дарс бердим. Ўқув семинаримиз нафақат мавзуларни тақдим этиш, балки савол-жавоб, интерактив усуллар, видеофильмлар, шунингдек, поликлиникадаги табиий жараёнлар асосида ўтказдик. Май ойида иккинчи гурӯҳдаги шифокорлар ҳам мазкур ўқув семинарида иштирок этадилар. Ўтказилган семинар натижалари бўйича икки ойдан сўнг УАШ иш фаолиятлари мониторинги олиб бораман. Амалга

оширган ишларимни амбулатор қарталар орқали кузатаман. Унда асосан касаллик тарихи, шифокор тактикаси, яъни хавф белгиларини аниқлаш ва зудлик билан даволаш ишларини кузатаман. Шу тариқа ўқиш жараёнлари давом этаверади. Мамнунлик билан айтмоқчиманки, шифокорлик касби билан бирга (тренерлик) сўз бойлигим ва нутқ маданиятим, шунингдек, касбимга бўлган меҳрим янада ошиди, десам хато бўлмайди.

АҲОЛИ БИЛАН ЯҚИНДАН ИШЛАШ

тиббий хизмат сифатини кўтаришдаги муҳим омилдир

2014 йилнинг март ойида Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда "Саломатлик-3" лойиҳаси ҳамкорлигида Тошкент, Андижон, Фарғона, Наманган, Сирдарё, Жиззах ва Навоий вилоятларининг кўп тармоқли тиббиёт марказлари, болалар кўп тармоқли марказларининг катта ва етакчи ҳамширалари иштирокида "Шахслараро мулоқот ва катталар аудиториясини ўқитиш тамоийллари" мавзусида ўқув семинари бўлиб ўтди. Бу ўқув семинаридан асосий мақсад, катта ва етакчи ҳамширалардан маҳаллий тренерлар тайёрлаш ҳамда жойлардаги ҳамшираларни ўқитиб, билим ва кўникмаларини бойитишдан иборатдир.

Исроил ИСОМИДДИНОВ,
Наманган вилояти болалар кўп тармоқли тиббиёт маркази бош фельдшери:

– Мазкур ўқув семинарда республика тиббиёт тизимида фаолият юритаётган 26 нафар бош ва етакчи ҳамширалар тахсил олишди. Бундай узлуксиз касбий таълим жараёни узвийликдан иборат бўлиб, "Шахслараро мулоқот ва катталар аудиториясини ўқитиш тамоийллари" мавзусида машгулотлар ўтказилди ва улар тренерлар этиб тайёрланди. Дарс жараёнларида беморлар билан мулоқот маҳорати, уларга берилаётган ахборотларни содда, аниқ ва тушунарли тилда етказиб бериш кўникмаларини шакллантириш тўғрисида тажрибали мутахассислар интерактив ўйинлар асосида олиб бордилар. Кейинги узлуксиз таълим жараёнларида терапия ва болалар бўлимларида фаолият кўрсатаётган ҳамширалардан 2 нафар танлаб олиниб, уларга тренерлик даража-

си берилади. Ўқув курсини муваффақиятли тугатиб, бугунги кунда ҳудудимиздаги ҳамширалар учун ҳам ўқув семинарини ташкил этиб, узлуксиз касбий таълим жараёнларини давом эттириб келмоқдамиз. Республикаимизнинг қайси бир тиббиёт муассасасида бўлмайлик, у ердаги шароит ва имкониятлар, қолаверса, энг сўнгги русумдаги янги технологиялар, малакали кадрларнинг масъулият билан ишлаётганликларини кўриб, хурсанд бўламиз. Шунингдек, қайси бир хонадонда бўлмайлик, инсонларнинг тиббий хизматдан мамнун эканликларини эшитиб, юрти-

миз тиббиёти кундан-кунга равнақ топиб бораётганлигига янада ишонч ҳосил қиламиз. Албатта, бундай ишлар ўз-ўзидан бўлаётгани йўқ. Юртбошимизнинг одилона сиёсати туфайли оилаларимиз саломатлиги, турмушимиз фаровонлиги ошиб бораётганлигини дилдан ҳис этаётган ота-боболаримиз, онахонларимизнинг қўллари доимо дуода. Мамлакатнинг энг катта бойлиги инсон саломатлиги ва унинг тинчлиги юртимизда барқарор экан, барчамиз бирдамликда эзгу мақсадлар сари одимлайвераимиз.

Шу ўринда ўрта тиббиёт ходимлари билим

ва малакасини оширишда кенг имконият яратиб бераётган Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда "Саломатлик-3" лойиҳасининг мутасадди раҳбарларига миннатдорчилик билдириб, уларнинг ишончларини оқлашга ҳаракат қиламиз.

Хулоса ўрнида айтиш жоизки, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва "Саломатлик-3" лойиҳаси доирасида узлуксиз тарзда олиб борилаётган бундай касбий таълим жараёнлари, ўқув семинарлари ўз самарасини бериб келаётганлигининг гувоҳи бўлаяпмиз. Бунинг исботи сифатида айтиш жоизки, жойлардаги хизмат сафари чоғида ҳамда тахририятимизга муаллифлардан келаётган миннатдорчилик мактубларидан англаб олиш қийин эмас. Бир сўз билан айтганда ислохотлар жараёнида босқичма-босқич амалга оширилаётган фаолиятлар замирида инсон саломатлиги мужассам эканлиги юқоридаги фикрларимизнинг ёрқин далилидир.

«Саломатлик-3» лойиҳасини татбиқ этиш
марказий бюроси.

Ижрочи директор Ж. ЖАБРИЕВ.
100007, Тошкент шаҳри, Паркент кўчаси, 51,
Тошкент врачлар малакасини
ошириш институти, 3-қават.
Телефонлар: 268-08-19, 267-73-47.
268-25-39 (факс). E-mail: office@jpib.uz
Лойиҳа материалларини Ибодат СОАТОВА
тайёрлади. Суратлар муаллифи
Анвар САМАТХОДЖАЕВ,
Жасур ЖАЛИЛОВ.

Замондошларимиз ҳаётидан

ИБРАТЛИ УМРНИНГ НУРЛИ МАНЗИЛЛАРИ

Ўзининг камтарлиги, оддий ва меҳрибонлиги билан эл назарига тушган шифокорлар ҳақида гап кетса, улар орасида Шабот Хўжаевнинг босиб ўтган ҳаёт йўли, эришган ютуқлари, яхшилик ва эзгуликка тўла меҳнат фаолияти кўз олдимизда гавдаланади. Бутун умрини ҳалоллик билан безаб, кўпчилик дуосини олишдек савобли касбда меҳнат қилишни ҳам фахр, ҳам бурчга садоқат деб билган Ўзбекистон ва Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, тиббиёт фанлари доктори, профессор, Нью-Йорк фанлар академияси академиги, иммунолог олим, академик Шабот Хўжаев бу йил 90 ёшни қарши оладилар. Ушбу қутлуғ сана ва босиб ўтилган улкан довонлар устознинг ибратли ҳаёт йўлидан далолат бериб турибди.

Устоз Шабот Хўжаев 1949 йили Тошкент тиббиёт академиясининг даволаш факультетини тамомлаб, илк фаолиятини Қорақалпоғистон Республикасидаги шифохоналардан бошлади. Жамоада тиришқоқлиги, талабчан ва билимга чанқоқлиги билан эътиборга тушди. У ўз устида тинимсиз изланиб, танлов асосида Москва тиббиёт фанлар академиясига қарашли эпидемиология, микробиология ва юқумли касалликлар кафедрасида аспирантурани ўтаб, ёш олим мақомига эга бўлди. 1951 йили фаолиятини Тошкент врачлар малакасини ошириш институтида давом эттириб, даставвал кафедрада ассистент, 1953 йилдан эса доцент лавозимларида ишлаб, педагогик ва илмий фаолиятини мустақамлаб бориб, ниҳоят Н. Гамалея номи-

даги эпидемиология ва микробиология институтида академик П. Вершилова ва Г. Руднев раҳбарлигида 1959-1960 йилларда докторлик диссертациясини муваффақиятли ёқлади.

Унинг бекиёс саъй-ҳаракатлари билан 1962 йилда Тошкент врачлар малакасини ошириш институтида “Болалар юқумли касалликлари” кафедраси очилди. 1962-1964 йиллар давомида ушбу институтда ўқув ишлари бўйича проректор лавозимида ишлаб, ўз ташаббуси билан тўртта янги кафедра, яъни гигиена, психиатрия, патанатомия, болалар неврологияси кафедраларини ташкил қилишга эришди.

Олим Шабот Хўжаев эндигина назарий иммунология шаклланаётган бир пайтда Ўзбекистонда биринчи бор бруцеллез, дифтерия, дизентерия ва грипп касалликлари бўйича клиник-

иммунологик изланишларни йўлга қўйди, амалий клиник иммунологияга асос солди. Бу борада таниқли олим О. Вязов таҳрири остида чоп этилган “Иммунологиядан қўлланма”да, атоқли олима П. Вершилова таҳриридаги “Бруцеллез” китобларида Шабот Хўжаев асосий муаллифлар қаторидан ўрин олди.

Шунингдек, устоз ўзининг “Холера Ель тор”, “Менингококк инфекцияси” ва “Дифтерия” каби монографиялари билан юксак натижаларга эришди. 30 дан зиёд фан доктори ва номзодларга раҳбарлик қилди.

Таъкидлаш жоизки, 80-йилларда юртимизда кенг тарқалган вирус гепатит В га қарши ишлатилган иммуноглобулин махсус вакцинасини юртимизга олиб келиб кенг қўлланишида устознинг катта меҳнатлари бор. Шунингдек, у кишининг саъй-ҳаракатлари билан 1994 йилда Тошкентда Вирусология институти фаолият бошлайди. Қарийб 25 йил давомида мазкур институтда раҳбарлик қилиб, аҳоли саломатлигини сақлаш йўлида илғор тажрибаларни амалиётда кенг қўллаб, юқори натижаларга эришди.

Шабот Хўжаев дунё тан олган олим сифатида 1983-1994 йиллар давомида бир неча бор хорижлик олимлар билан ҳамкорликда 1960-1980 йиллар даво-

мида кенг тарқалган вирус гепатитга қарши дастурлар ишлаб чиқди. Унинг ташаббусига кўра, янги туғилган чақалоқларни вирус гепатитнинг В турига қарши вакцина билан (1989) эмлаш дастури амалга оширилди. Шунингдек, ўта долзарб муаммо, яъни вирус гепатитни камайтириш мақсадида Жанубий Корея олимлари билан Сеулда мулоқотда бўлиб – гепатитларнинг олдини олиш (профилактика) умум эмлаш дастурлари ташаббускори сифатида фан ва амалиётда ўз ўрнига эга бўлди.

У кишининг кўп йиллик, самарали илмий хизматлари давлатимиз томонидан эъзозланиб, давлат мукофоти ва унвонлари билан тақдирланди.

Олим ўзининг кўп қиррали

билими, қобилияти, ташкилотчилиги ва моҳирлиги билан тиббиёт фани соҳасида иммунологлар мактабини яратиб олди. Устознинг замондошлари уни виждонли инсон, моҳир педагог-домла ва ёш авлод учун ибратли шахс сифатида эътироф этадилар. Зийнатли ва ибратли умр кечириётган азиз устозимизга янада боқий умр тилаб, соғу саломат юришларини истаб қоламиз.

А. УБАЙДУЛЛАЕВ,
профессор,
Ўзбекистон Фанлар академияси академиги.
С. МАХМУДОВ,
профессор,
Россия фанлар академияси академиги.

ЭЗГУ ИШЛАРДАН ЁРУФ КЕЛАЖАК САРИ

Оддий ўқитувчиликдан доцент даражасигача
– Тиббиётнинг олий мақсади – инсонлар қалбига яхшилик улашиш, улар дардига дармон бўлиш ва эзгу амаллар билан эл дуосини олишдир! Бу ҳар бир шифокорнинг шиори ва масъулиятли вазифасига айланмоғи лозим, – дейди тиббиёт фанлари номзоди, доцент Раъно Назарова.

Ҳа, кимнингдир қалбига эзгулик улашиб, чиндан-да касбидан бахт толган тиббиёт ходими борки, бу туйғу нақадар олий эканлигини юракдан ҳис этиб яшайди. Тажрибали шифокор Раъно Назарова ҳам ана шундай жонкуяр шифокорлардан биридир.

Болалигидан оқ халатга ҳаваси ортиб, келажакда албатта, шифокор бўлиш орузи билан институтга қабул қилинган Раъно Назарова ўзининг тиришқоқлиги, билимга чанқоқлиги, жонкуярлиги билан тез

орада устозларининг эътиборига тушди. Улар берган маслаҳат ва тавсияларга амал қилиб, тинимсиз изланди. Институтни битиргач, илк фаолиятини ўқитувчиликдан бошлади. Касбига меҳри ортиб, том маънода илм-фан ютуқларини амалиётга жорий этишга киришди. Устози академик Исоқ Мусабоев раҳбарлигида номзодлик диссертациясини ҳимоя қилди ва доцентлик унвонига сазовор бўлди.

Вақтни қарангки, тезкор давр Раъно Назаровани янада изланишга, юқумли касалликлар профилактикасини чуқурроқ тадқиқ этишга ундади. Беморларда учрайдиган хавфли юқумли касалликларни эрта аниқлаш ва унга қарши курашишда даволашнинг янги механизмларини амалиётга жорий этишда фаол иш олиб борди. Шу боис бўлса керак, олима Р. Назарова академик И. Мусабоев таҳрири остида тўрт жилдли “Юқумли касалликлар” китобига ҳаммуаллифлик қилди. Унинг 40 дан ортиқ илмий мақолалари, услубий қўлланмалари эълон қилинган.

Устознинг илтимоси ва халқаро эътироф

Раъно Назарованинг хотирлашча, йиғилишга шошилиб бораётган устози ундан қабулидаги бир беморга ташхис қўйиб беришини илтимос қилади. Раънохон беморни кўздан кечирар экан, қон таҳлилларини олиб, касаллик тарихини чуқур ўрганиб чиқади. Олган билим ва кўникмаларини ишга солади. Устози беморнинг касаллик варақасини кўздан кечирар экан, шогирди томонидан қўйилган ташхис ва хулосалар тўғри эканлигига мамнун бўлиб, шундай дейди: “Бу сизга дастлабки имтиҳон, олдинда бизни ўта мураккаб вазифалар кутмоқда. Шу боис, изланишдан, касалликлар профилактикаси учун курашишдан асло тўхтаманг”, дея маслаҳат беради.

Албатта, Раъно Назарова замонавий тиббиётнинг долзарб муаммолари бўйича маърузалар ўқиб, бир неча бор халқаро даражадаги эътирофларга сазовор бўлди. Хориж тажрибасини уйғунлаштирган ҳолда у ўз касбий билимларини мустақамлади,

халқаро симпозиум ва конгрессларда долзарб мавзуларда чиқишлар қилди. Хусусан, Ўзбекистонда ОИВ/ОИТС касаллиги тарқалишининг олдини олиш, даволаш соҳасида катта ишларни амалга оширди. Замонавий даволаш усулларини кенг татбиқ этишга ҳисса қўшди.

Бугунги кунда тажрибали шифокор, олима Раъно Назарова Тошкент врачлар малакасини ошириш институтида фаолият кўрсатиб келмоқда. У малакали шифокор бўлиш билан бирга меҳрибон она, ажойиб рафиқа ва энг асосийси, жамоанинг билимдон мутахассисларидан биридир.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Дилбар Махмудова бир суҳбатда шундай дейди: “Ўғлим Бехзод оғир операция бўлди. Шифохонада бир кун мен навбатчилик қилсам, эртаси куни синглим Раъно келарди. Ҳамширалардан бири Бехзоднинг онаси Раъно бўлса керак, деб ўйлабди. Чунки, мен кўпинча чарчаб ухлаб қоладим. Синглим эса мижджа қоқмай, ўғлимнинг тепасида тунни ўтказар экан”. Шу

сабаб бўлса керак, ота-оналарининг яхши хулқларидан андоза олган, улардаги меҳр-муҳаббатнинг гувоҳи бўлган фарзандлар аҳил-тотув, кўпчиликнинг ҳаваси келар даражада эл хизматида меҳнат қилишмоқда. Эл савобини олишдек бахтга муаяссар бўлган Раъно Назарованинг ишларида янада улкан ютуқлар, оилавий бахт тилаб қоламиз.

Гулчехра КАРИМОВА.

БОЙ ТАРИХИМИЗ ВА БЕТАКРОР МАДАНИЯТИМИЗ ХАЗИНАСИ

Ҳар йили май ойида бутун дунёда халқаро музейлар куни нишонланади. Республикаимиз музейлари ҳам ўзининг ажойиб ва дурдона экспонатлари билан халқимизга Ўзбекистон тарихи, унинг аввалги ва бугунги муваффақиятлари, аждодларимиз мероси, санъати ва ҳаётини намойиш этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишга қаратилган қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2014 йил 6 февралда чиқарил-

ган 2124-сонли Қарорининг 19-банди, 1-иловасида 2014 йил май ойи “Музейлар бой тарихимиз ва бетакроор маданиятимиз хазинаси” мавзусида музейлар ойлиги тадбирлари ўтказилиши белгиланганлиги музейларимиз-

нинг юксак маънавий аҳамиятга эга эканлигини кўрсатади.

Президентимиз Қарорига асосан, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги К. Зоиров номидаги Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш музейида ҳам жорий йилнинг май ойида “Музейлар бой тарихимиз ва бетакроор маданиятимиз хазинаси” мавзусида ушбу ойликни ўтказиш тадбирлари режалаштирилган. Музей ходимлари томонидан май

ойида ҳар шанба куни ҳамда “18 май – Халқаро музейлар куни” муносабати билан очик эшиклар куни ўтказилади.

Музейга ташриф буюрувчилар учун тиббиётимизнинг ўтмиши ва бугунига оид экспонатлар ҳамда илмий-оммабоп фильмларни намойиш этиш режалаштирилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси шифокорининг қасамёди, янги кўргазмалардан қадимги Афросиёб қазилмалари-

Қарор ва ижро

дан топилган археологик буюмлар кўргазмаси очилиши ҳам кўзда тутилган.

“Очиқ эшиклар куни”да қарор ижроси доирасида мустақиллик йилларида юртимиз тиббиёт соҳасида эришилган ютуқлар, шунингдек “Соғлом она – соғлом бола” кўргазмалари тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги К. Зоиров номидаги Соғлиқни сақлаш музейи маъмурияти.

Кўргазма

ИННОВАЦИОН ЛОЙИХАЛАР ВА
ТЕХНОЛОГИЯЛАР НАМОЙИШИ

“Ўзэкспомарказ” биносига ташриф буюраётганларнинг кети узилмайди. Улар асосан, тадқиқотчилар, етук олимлар, тадбиркорлар, расмий доира вакиллари, кенг жамоатчилик вакиллари бўлиб, еттинчи мартаба ўтказилаётган “Инновацион гоялар, технологиялар ва лойиҳалар” ярмаркасида иштирок этиш учун тўпланишган. Йилдан-йилга ўсиш, ривожланиш ва такомиллашиш жараёни бўлгани боис, бу галги ярмарка аввалгиларига нисбатан амалиётга татбиқ этилиши кутилаётган ишланма ва гоялар анча муфассал тақдим этилаётганлигидан даллат берса, ажаб эмас.

Ярмарканинг очилиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари У. Рўзиқулов анъанавий тарзда ўтказилиб келинаётган **ушбу тадбирнинг аҳамияти хусусида, жумладан шундай деди:**

– Ҳар бир гоя, ҳар бир ишланма замирида мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ривожлантириш мақсади мужассам. Ярмарка ташкил этилган даврдан бошлаб

минлаш йўлидаги саъй-ҳаракатлар ўз самарасини беради.

Ярмарка павильонларини айланган киши бу ерда интеллектуал мулк намуналарини кўриб, агар уларнинг ҳар бири ўз соҳасига татбиқ қилинса, мамлакатимизни тараққиёт босқичига олиб чиқишдаги ролини топиб олишига шубҳа қилмайди. Аҳоли саломатлигини сақлаш, тиббиёт муассасаларини замонавий асбоб-ускуналар билан таъминлаш, даволаш жараёнини энгиллаштириш билан боғлиқ инновацион

патенти билан рўйхатга олинган. Ўзбекистон аҳолисининг 10,5 миллионини 18 ёшгача бўлган ўсмирлар ташкил қилади. Деярли уларнинг 70 воизиди стоматологик аномалия, яъни тиш-жағларнинг қийшиқ, эгри-бугри ўсиши кузатилади. Бундай ҳолатда уларнинг тиш устки қатламига ривожланган давлатлар тажрибасини қўллаган ҳолда брекети ускунаси ўрнатилади. Бу 2 йилдан 5 йилгача бўлган муддатни қамраб олади. Аппарат ўрнатилган ўсмирда ёки катта ёшдаги кишиларда тишни тозалаш муаммоси пайдо бўлиши табиий. Пойнакли стоматологик шприцга кислота билан ишлов берилиб, тозалаш қийин бўлган тишларда вужудга келиши мумкин бўлган кариес касаллигининг олди олинади. Брекетга мўлжалланган чўтка билан эса тишларни тозалаш осон. Агар биз бу икки ускунани молиявий жиҳатдан лойиҳалаштиришга эришсак, аҳоли ўртасида кўп учраётган юз-жағ нуқсонларининг мураккаб муаммосини ҳал қилган бўламиз.

Мамлакатимиз аҳолиси ўртасида турли даражадаги тери касалликлари учрашига гувоҳ бўламиз. Атопик дерматит шундай хасталиклардан бири бўлиб, статистик маълумотларга кўра, унга 5-10 фоиз кўрсаткичда болалар ва ўсмирлар, 1,5-2 фоиз даражада катта ёшлилар учрамоқда. Касаллик минтақавий хусусиятга эга бўлиб, урбанизация даражаси ва экологик муаммолар билан боғлиқ ҳолда келиб чиқади. Республика ихтисослаштирилган тери-таносил касалликлари илмий-амалий маркази мутахассислари томонидан ушбу хасталикнинг ташхислаш, олдини олиш ва даволашнинг янги технологиялари устида иш олиб борилмоқда. **Ярмаркага ташриф буюрган ушбу лойиҳа раҳбари, тиббиёт фанлари доктори Шахноза Мавлонова унинг афзалликларини қуйидагича шарҳлайди:**

– Марказимизда атопик дерматит касаллигининг иммунодиагностика, яъни оғирлик даражасини эрта аниқлаш услуби ишлаб чиқилди. Бунга кўра, касалланган бемор қон зардобиди УНО (ўсманекроз омилли)-га кўрсаткичи даражаси ҳисобга олинади. Бу эса организмдаги иммунологик реакцияни аниқлашнинг бирдан бир мезони ҳисобланади. Бир вақтнинг ўзиде 100 нафар бемор билан скрининг тест ўтказиш орқали атопик дерматитнинг оғир

шакллари эрта ташхисланади, клиник белгиларни олдиндан айтиш имконияти эса беморни даволаш жараёнига энгиллик бағишлайди.

Юртимиз мустақиллиги йилларида кузатилаётган энг ижо-

рат билан иштирок этаётган институт олимлари яна ўз ҳамкорларини топиб олишига шубҳа йўқ.

Ярмарка павильонлари гоя муаллифлари, уларнинг истиқболли лойиҳалари акс эт-

икки мингта турли йўналишдаги лойиҳа ва гоялар тақлиф қилинди. Шундан 21 таси ишлаб чиқаришга татбиқ этилиб, мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий соҳаларини ривожлантиришда ўз ўрнига эга бўлди. Анъанавий ушбу ярмарка Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 15 июлдаги “Инновацион лойиҳалар ва технологияларни ишлаб чиқаришга жорий этишни рағбатлантиришнинг қўшимча чоратадбирлари тўғрисида”ги 916-сонли ҳамда 2010 йил 15 декабрдаги “2011-2015 йилларда Ўзбекистон Республикаси саноатини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида”ги 1442-сонли Қарорларини амалга ошириш доирасида ўтказилапти. Бинобарин, қарор ижросини таъ-

ғоялар, технологиялар кўргазма залининг “Соғлиқни сақлаш ва фармацевтика” павильонига жойлаштирилган. Бу ерда асосан, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасарруфидидаги ихтисослаштирилган марказлар, Тошкент тиббиёт академияси, Тошкент фармацевтика институти, шунингдек, Фанлар академиясига қарашли турдош характердаги илмий-тадқиқот муассасалари томонидан тавсия қилинаётган кўплаб лойиҳалар билан танишиш мумкин.

Тошкент врачлар малакасини ошириш институти “Ортодонтия ва болалар стоматологияси” кафедраси профессори Раҳима Алимова ярмаркада намоиш этилаётган **ўз макромоделлари хусусида фикр билдириб, шундай дейди:**

– Биз тақдим этаётган пойнакли стоматологик шприц ва брекети аппарат чўткаси давлат

бий ҳодисалардан бири ўзимизда ишлаб чиқарилаётган фармацевтика маҳсулотларининг кўпайганлигидир. Дорихонага кирган киши чиройли қадоқланган дори-дармон воситаларини чет давлатлардан келтирилган, деб ўйлаши мумкин. Ваҳоланки, уларнинг аксарияти ўз препаратларимиздир. Тошкент фармацевтика институти олимлари ҳар йили ушбу ярмаркада ўз маҳсулотлари билан иштирок этиб келётгани ва уларнинг ишлаб чиқаришга жорий этилаётгани қувонарли ҳолдир. Фармацевтика фанлари доктори Ёқут Қориева 2013 йилда институт инновацион маҳсулотларни ишлаб чиқаришга жорий этиш бўйича корхоналар билан 447 миллион сўмлик шартнома ва битим имзоланганини таъкидлади. Бу галги ярмаркада 9 хилдаги препа-

тирилган афиша, модель ва электрон версиялар билан банд бўлса, айлиниб юрган томошабинлар орасида уларга хайрихоҳлик билдириш, молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, унинг баробарида ўз бизнес режасини амалга ошироқчи бўлаётган ишбилармон доиралар ҳам кам эмас. Бу шундан даллат берадики, икки, уч томонлама имзоланган ҳамкорлик фақат иштирокчиларнинг эмас, балки мамлакатимизни ривожлантиришдек эзгу манфаатга ҳам хизмат қилади.

Ушбу ярмарка бугун ўз ишини ниҳоясига етказди.

Хулқар КУЗМЕТОВА. СУРАТЛАРДА: ярмарка жараёнидан лавҳалар. **Суратлар муаллифи Жасур ЖАЛИЛОВ.**

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги собиқ вазири ўринбосари, У. Қурбонов номидаги болалар руҳий-асаб касалхонаси собиқ бош врач

Ирина Савельева АЛЕКСЕЕВНАнинг вафоти муносабати билан марҳуманинг оила аъзолари ва яқинларига ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги врачлар ва фармацевтларга лицензия бериш ва аттестациядан ўтказиш республика маркази бош мутахассиси Акбар Бекмуратовга акаси

Анвар БЕКМУРАТОВнинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги врачлар ва фармацевтларга лицензия бериш ва аттестациядан ўтказиш республика маркази жамоаси ички назорат ва мониторинг бўйича бош мутахассиси Акбар Бекмуратовга акаси

Анвар БЕКМУРАТОВнинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Газета
муассиси:
**Ўзбекистон
Республикаси
Соғлиқни
сақлаш
вазирлиги**

Бош муҳаррир **Асилбек ХУДАЯРОВ**
Нашр учун масъул
Бош муҳаррир ўринбосари
Ибодат СОАТОВА

Газета ўзбек ва рус тилларида чоп этилади. Ҳафтанинг жума кунлари чиқади. Мақолалар кўчириб босилганда «O'zbekistonda sog'liqni saqlash – Здравоохранение Узбекистана» газетасидан олинди, деб кўрсатилиши шарт.
Интернет саҳифаларидан фойдаланилган суратларга «@» шартли белгиси қўйилади.

Манзилимиз: 100060, Тошкент шаҳри,
Истикфол кўчаси, 30-уй, 2-қават.
Тел/факс: 233-13-22, тел.: 233-57-73. Газета
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот
агентлигида 2009 йилнинг 11 март куни
рўйхатга олинган. Гувоҳнома рақами 0015.

Газета материаллари таҳририят
компьютер марказида
терилди ва саҳифаланди.

Адади 8033 нусха.
Буюртма Г-459.

Газета «ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида
чоп этилди. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Газета ҳажми 2 босма табоқ. Формати А3. Офсет усулида босилган.

Саҳифаловчи Бахтиёр ҚҶШОҚОВ.

Босмахонага топшириш вақти – 20.00.

